

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
кафедра державного будівництва

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Державне (конституційне) право зарубіжних країн»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Харків – 2021

Робоча програманавчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 30 с.

Розробники:

Серьогіна Світлана Григорівна, завідувачка кафедри, докторка юридичних наук, професорка;

Гринчак Алла Анатоліївна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка;

Закоморна Катерина Олександрівна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка;

Попрошаєва Олена Андріївна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка.

Затверджено на засіданні кафедри державного будівництва
(протокол № 20 від 22 червня 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри державного будівництва
(протокол № 15 від 10 червня 2022 р.)

Завідувачка кафедри -Серьогіна Світлана Григорівна, докторка юридичних наук, професорка

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Очікувані результати навчання	6
3. Зміст програми навчальної дисципліни	10
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни	15
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання	15
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання	17
5. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання	20
6. Критерії оцінювання результатів навчання	21
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання	23
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни	24

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС - 4,0	Галузь знань – 08 «Право»	за вибором студента	за вибором студента
Кількість модулів – 3	Спеціальність – спеціальності 081 «Право»	Рік підготовки: 2021-2022	Рік підготовки: 2021-2022
Загальна кількість годин - 120		семестр	семестр
	Рівень освіти – другий (магістерський)	1-2	1-2
		Лекції	Лекції
		20 год.	6 год.
		Практичні/семінарські заняття	Практичні/семінарські заняття
		20 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2-4, самостійної роботи студента - 4-8.		80 год.	110 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань - залік	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань - залік

Мета навчальної дисципліни - формування у студентів цілісного уявлення про сучасну правову доктрину і практику організації та діяльності органів публічної влади в країнах різних правових систем та їх вплив на розвиток правової системи України;- вироблення основних умінь і навичок проведення критичного порівняльно-правового аналізу конституційного законодавства зарубіжних країн і України, активізація аналітичної діяльності

студентів, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок діяльності правника.

Завдання:

- опанування інструментарієм інституту багаторівневого конституціоналізму в європейських країнах, базовими категоріями конституційного законодавства;

- формування системного і критичного розуміння сучасного стану конституційно-правового регулювання політичної системи, державного ладу країн різних правових систем;

- виявлення актуальних проблем конституційно-правового забезпечення системно-структурних і функціональних реформ в країнах різних правових систем;

- окреслення перспектив розвитку моделей організації публічної влади країн різних правових систем;

- розуміння значення універсальних (міжнародних), європейських (регіональних) стандартів проведення державної регіональної політики для забезпечення мінімізації відмінностей між регіонами, подолання відсталості і гарантування гідного життя населення в будь-якому регіоні;

- формування навичок використання сучасної методології порівняльного дослідження і сучасних правових доктрин у процесі вивчення моделей організації публічної влади країн різних правових систем;

- засвоєння знань про тенденції розвитку конституційного права в країнах різних правових систем;

- отримання уявлення про основні детермінанти конституційно-правового розвитку країн різних правових систем;

- усвідомлення цінності конституційного права для розвитку засад правової, демократичної і соціальної держави;

- поглиблення і систематизація доктринальних знань та використання отриманих наукових результатів у процесі вивчення питань стану гармонізації національного законодавства України та держав-членів ЄС

відповідно до міжнародних і європейських стандартів місцевого самоврядування;

- формування навичок використання сучасної методології інститутів безпосередньої демократії, що забезпечують дотримання принципів правової та демократичної держави в провідних демократичних країнах світу.

Пререквізити: Теорія права, Історія держави і права зарубіжних країн, Конституційне право України, Державне будівництво і місцеве самоврядування, Міжнародне право, Право ЄС, Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод.

Кореквізити: Міжнародне право прав людини, Право міжнародних організацій, Основи геополітики

Постреквізити:

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Характеризувати сучасний стан правового регулювання політичної системи, державного ладу зарубіжних країн різних правових систем
РН- 2.	Критично оцінювати вплив права ЄС і актів Ради Європи на розвиток правового регулювання політичної системи, державного ладу, моделей організації публічної влади в європейських країнах
РН-3.	Прогнозувати вплив практики організації та діяльності органів публічної влади провідних демократичних країн світу (держав-членів ЄС, Великої Британії, США, Канади та ін.) на перебіг конституційно-правової реформи в Україні
РН-4	Розуміти багаторівневий конституціоналізм як цілісну систему конституційно-правових механізмів, які втілюють демократичні цінності і досягнення правотворчості провідних країн світу, діяльності міжнародних організацій (ООН, Ради Європи, ЄС) та гарантують динамічну рівновагу між гілками влади в сучасній правовій державі
РН-5	Використовувати сучасні правові доктрини в процесі вивчення інституційної і функціональної взаємодії органів публічної влади в зарубіжних країнах різних правових систем
РН-6	Прогнозувати вплив соціально-економічних, зовнішньополітичних та інших факторів на процеси інтернаціоналізації правового регулювання організації і діяльності органів публічної влади зарубіжних країн
РН-7	Застосовувати сучасну методологію порівняльного дослідження конституційно-правових інститутів відповідального врядування, що забезпечують дотримання принципів правової та демократичної держави в країнах ЄС, та екстраполювати отримані результати на відповідний досвід України

PH-8	Характеризувати особливості конституційно-правового забезпечення сучасних структурних і функціональних реформ, які відбуваються в зарубіжних країнах різних правових систем
PH-9	Оцінювати перспективи подальшого розвитку моделей організації публічної влади країн різних правових систем
PH-10	Застосовувати сучасну методологію порівняльного дослідження конституційно-правового регулювання інститутів безпосередньої демократії, що забезпечують дотримання принципів правової та демократичної держави в країнах ЄС, та екстраполювати отримані результати на відповідний досвід України
PH-11	Дискутувати зі складних правових проблем застосування європейських стандартів доброго врядування
PH-12	Інтегрувати знання про сутність європейської моделі конституційного правління, призначення цього правового феномену

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.

ЗК1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.

ЗК1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її

представляти.

ЗК1.5. Здатність до лідерства, відповідальності, ухвалення неупереджених і вмотивованих рішень.

ЗК1.6. Здатність до безпосередньої самоосвіти та самовдосконалення.

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації.

СК1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності.

СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин.

Програмних результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

ПРН 5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН1.2. Демонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації в контексті розвитку сучасних правових систем.

ПРН1.3. Аналізувати механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці.

ПРН 1.5. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в правозастосовній практиці.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Сучасні тенденції розвитку конституційного права в країнах різних правових систем

Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав -членів Бенілюксу

Фактори, що впливають на функціонування політичної системи. Вплив особливостей територіальної організації, партійних систем, виборчих систем на формування, порядок роботи і принципи взаємодії органів публічної влади. Правова регламентація формування урядів у країнах: процедури та чинники, урядова стабільність, феномен урядів меншості. Конституційно-правові форми розв'язання національного питання. Правий популізм як чинник конституційно-правової регламентації політичної системи.

Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Союзу арабського Магрибу

Основні чинники, що визначають особливості правового регулювання політичної системи. Сучасні тенденції неопатримоніальних політичних режимів в державах-членах Союзу арабського Магрибу. Революційні хвилі як основні чинники політичних трансформацій. Сучасний стан та проблеми реалізації принципу розподілу влади. Специфіка системи місцевого управління.

Особливості правового регулювання державного ладу країн Азії й Близького Сходу

Конституційно-правова регламентація суспільно-політичних змін в країнах Сходу та Азії на сучасному етапі. Основні етапи системно-структурних і функціональних реформ кінця ХХ ст.- початку ХХІ ст. у країнах Близького Сходу та Азії. Ісламський фактор політичних процесів. Чинники модернізації державного ладу монархій Арабського Сходу. “Арабська весна” на Близькому Сході: вибір моделі суспільної трансформації. Конституційно-правові засади територіальної організації влади, сучасні тенденції.

Специфіка державно-правового розвитку, правового регулювання державного ладу та механізму публічної влади латиноамериканських держав

Гене́за та специфіка становлення конституціоналізму. Особливості трансформації механізму публічної влади. Державницько-націоналістична модель організації влади. Лівий популізм як чинник конституційно-правової регламентації політичної системи. Сучасний стан і особливості іберійської моделі місцевого самоврядування в латиноамериканських країнах.

Модуль 2. Європейський конституціоналізм: проблеми і перспективи розвитку

Концепція «багаторівневого» конституціоналізму в державах-членах ЄС

Гене́за сучасного європейського конституціоналізму. Рівні європейського конституціоналізму. Конституційні цінності європейських держав як основа функціонування ЄС. Вплив права ЄС на трансформацію засад конституційного правління держав-членів ЄС. Роль Ради Європи в процесі інтерналізації конституційного права країн Європи.

Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України

Європейська Стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні 12 принципів доброго демократичного врядування. Формування

стандартів державного управління у Європейському Союзі. Моделі європеїзації національних інституційних систем. Заходи з реалізації Європейської стратегії інновацій та доброго врядування. Впровадження принципів доброго врядування в Україні.

Конституційні принципи функціонування органів державної влади в умовах «референдарної» демократії в європейських країнах

Компоненти, які визначають сутність і зміст «референдарної» демократії та її призначення в механізмі конституційно-правового регулювання. Деліберативна демократія як спосіб вирішення суспільних проблем та прийняття рішень органами державної влади. Вплив партійної системи на перебіг конституційного процесу. Особливості взаємодії в політико-правових відносинах між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Нормативно-правовий механізм забезпечення реалізації «референдарної» демократії.

Правове регулювання політичної системи, державного механізму, системно-структурної організації органів публічної влади ФРН

Сучасний стан та фактори, що впливають на функціонування політичної системи. Конституційно-правовий статус та особливості здійснення законодавчої влади в системі державного правління ФРН. Специфіка взаємодії вищих федеральних органів: організація, співпраця та контроль. Конституційно-правові засади територіальної організації влади. Особливості реформування інституційних основ німецької федеративної системи та місцевого самоврядування.

Модуль3. Конституційно-правове регулювання системно-структурних і функціональних реформ в країнах різних правових систем

Правове регулювання деволюції як напряму реформування взаємин органів публічної влади у Великій Британії

Деволюція як вид децентралізації публічної влади в зарубіжних країнах. Основні етапи системно-структурних і функціональних реформ кінця

XX ст. початку XXI ст. у Великій Британії. Конституційно-правовий статус регіонів. Сучасний стан і проблеми взаємодії центральних органів влади і органів влади регіонів у Великій Британії. Структурні реформи місцевого управління.

Реформи децентралізації влади у Франції: досвід для України

Децентралізація та деконцентрація влади у Франції: конституційно-правове регулювання. Реформа адміністративно-територіального устрою, етапи і їх характеристика. Підвищення ролі міст у місцевому розвитку. Розподіл компетенцій між адміністративно-територіальними одиницями і центральною владою; між рівнями місцевого самоврядування. Розширення автономії органів місцевого самоврядування, фінансова автономія.

Конституційно-правові принципи регіоналізму в Італії

Еволюція італійського регіоналізму і його конституційні основи та організаційно-практичні форми реалізації. Регіоналізм як чинник децентралізації влади в Італії. Етнічні меншини і регіоналізм. Декларація щодо регіоналізму в Європі від 4 грудня 1996 року, її вплив на конституційно-правове регулювання процесів регіоналізації. Особливості італійського регіоналізму у контексті європейських інтеграційних процесів.

Особливості реформи територіальної організації влади, місцевого управління та децентралізації влади країн Вишеградської групи

Конституційно-правові засади територіальної організації влади країн Вишеградської четвірки. Вплив ЄС на формування правової політики децентралізації публічної влади в країнах Вишеградської четвірки. Проблеми адаптації національного законодавства країн Вишеградської четвірки до стандартів Ради Європи у сфері місцевого самоврядування. Досвід інституційних змін місцевого самоврядування в країнах Вишеградської четвірки та перспективи для України.

Правове регулювання механізмів реалізації концепції «одна країна - дві системи» в КНР

Основні етапи конституційно-правової модернізації в КНР. Конституційно-правове регулювання територіальної організації влади в КНР. Конституційно-правовий статус особливих (спеціальних) адміністративних районів. Закон КНР «Про заборону сецесії» і сучасні проблеми взаємин з Тайванем в рамках концепції «одна країна – дві системи». Конституційно-правові засади місцевої автономії і тенденції розвитку відносин єдина китайська держава – національна атономія.

Конституційний принцип «вирівнювання можливостей» і регіональні нерівності як основа державної політики в Канаді: уроки для України

Конституційно-правові засади територіальної організації влади в Канаді. Конституційно-правове регулювання проведення державної регіональної політики в Канаді. Практичні форми реалізації конституційного принципу вирівнювання можливостей і регіональних нерівностей. Правова та фінансова основи організації та діяльності муніципальної влади в Канаді. Структурне та організаційне різноманіття муніципалітетів.

Особливості правового регулювання політичної системи, державного ладу, моделі організації публічної влади США

Демократичні принципи та інститути як основа плюралістичного характеру політичної системи США. Праймеріз – особлива процедура висунення кандидатів. Випередження та деволуція, як визначальні ознаки американського федералізму. Сучасні проблеми реалізації конституційних засад системи «стримувань та противаг» в США. Роль Верховного суду в творенні живої конституції.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах		
			Усього	У тому числі	
				Лекції	Практичні

					заняття, семінарські заняття, колоквіум и тощо	робота
		Модуль 1. Сучасні тенденції розвитку конституційного права в країнах різних правових систем				
		Тема 1. Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Бенілюксу	9	2		7
		Тема 2. Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Союзу арабського Магрибу	9		2	7
		Тема 3. Особливості правового регулювання державного ладу країн Азії й Близького Сходу	9		2	7
		Тема 4. Специфіка державно-правового розвитку, правового регулювання державного ладу та механізму публічної влади латиноамериканських держав	9	2		7
		<i>Разом</i>	<i>36</i>	<i>4</i>	<i>4</i>	<i>28</i>
		Модуль 2. Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України				
		Тема 5. Концепція «багаторівневого» конституціоналізму в державах-членах ЄС	10	2	2	6
		Тема 6. Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України	8	2	2	4
		Тема 7. Конституційні принципи функціонування органів	8	2		6

		державної влади в умовах «референдарної» демократії в європейських країнах				
		Тема 8. Правове регулювання політичної системи, державного механізму, системно-структурної організації органів публічної влади ФРН	8		2	6
		<i>Разом</i>	<i>34</i>	<i>6</i>	<i>6</i>	<i>22</i>
		Модуль 3. Конституційно-правове регулювання системно-структурних і функціональних реформ в країнах різних правових систем				
		Тема 9. Правове регулювання деволюції як напряму реформування взаємин органів публічної влади у Великій Британії	7	2		5
		Тема 10. Реформи децентралізації влади у Франції: досвід для України	7		2	5
		Тема 11. Конституційно-правові принципи регіоналізму в Італії	7	2	2	3
		Тема 12. Особливості реформи територіальної організації влади, місцевого управління та децентралізації влади країн Вишеградської групи	8	2	2	4
		Тема 13. Правове регулювання механізмів реалізації концепції «одна країна - дві системи» в КНР	7	2	2	3
		Тема 14. Конституційний принцип «вирівнювання можливостей» і регіональні нерівності як основа державної політики в Канаді: уроки для України	7		2	5

		Тема 15. Особливості правового регулювання політичної системи, державного ладу, моделі організації публічної влади США	7	2		5
		Разом	50	10	10	30
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	20	20	80

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Сучасні тенденції розвитку конституційного права в країнах різних правових систем				
		Тема 1. Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Бенілюксу	7	2		5
		Тема 2. Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Союзу арабського Магрибу	9		2	7
		Тема 3. Особливості	8			8

		правового регулювання державного ладу країн Азії й Близького Сходу				
		Тема 4. Специфіка державно-правового розвитку, правового регулювання державного ладу та механізму публічної влади латиноамериканських держав	8			8
		<i>Разом</i>	32	2	2	28
		Модуль 2. Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України				
		Тема 1. Концепція «багаторівневого» конституціоналізму в державах-членах ЄС	8			8
		Тема 2. Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України	9	2		7
		Тема 3. Конституційні принципи функціонування органів державної влади в умовах «референдарної» демократії в європейських країнах	8			8
		Тема 4. Правове регулювання політичної системи, державного механізму, системно-структурної організації органів публічної влади ФРН	8			8
		<i>Разом</i>	33	2	0	31
		Модуль 3. Конституційно-правове регулювання системно-структурних і функціональних реформ в країнах різних правових				

систем						
		Тема 1. Правове регулювання деволюції як напряму реформування взаємин органів публічної влади у Великій Британії	8			8
		Тема 2. Реформи децентралізації влади у Франції: досвід для України	9		2	7
		Тема 3. Конституційно- правові принципи регіоналізму в Італії	7			7
		Тема 4. Особливості реформи територіальної організації влади, місцевого управління та децентралізації влади країн Вишеградської групи	8			8
		Тема 5. Правове регулювання механізмів реалізації концепції «одна країна - дві системи» в КНР	8			8
		Тема 6. Конституційний принцип «вирівнювання можливостей» і регіональні нерівності як основа державної політики в Канаді: уроки для України	8			8
		Тема 7. Особливості правового регулювання політичної системи, державного ладу, моделі організації публічної влади США	7	2		5
		Разом	55	2	2	51
		Усього годин /	120/4,0	6	4	110

		кредитів ECTS				
--	--	----------------------	--	--	--	--

5. *Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль	Підсумкова оцінка знань (диференційо
-------------------	--------------------------------------

Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3		Самостійна робота студентів	ваний залік)
п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіу м		
max 10	max 10	max 15	max 10	max 25	max 10	max 20	max 100

6.Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Індивідуальна підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.

	5	<p>Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи.</p> <p>Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків.</p> <p>При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.</p>
	Min 0	<p>Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки.</p> <p>При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації.</p> <p>Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.</p>
Диференційований залік	100	<ol style="list-style-type: none"> 1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	85	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	75	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на заліку за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	70	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою
зараховано		

		викладача.
	60	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на заліку.
не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освітньої/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. The Constitution of the Kingdom of the Netherlands 2018. URL: <https://www.government.nl/documents/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands>

2. Constitution of the Luxembourg 1868 URL:
<https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/recueil/constitution/20200519>
3. Constitution of the Morocco. URL:
http://www.sgg.gov.ma/Portals/0/constitution/constitution_2011_Fr.pdf
4. Constitution of the People's Democratic Republic of Algeria. URL:
https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/ALGERIA_Constitution.pdf
5. The Constitution of the Arab Republic of Egypt. URL:
<https://www.sis.gov.eg/newvr/theconistitution.pdf>
6. Basic Law of Governance of Saudi Arabia. URL:
<https://www.saudiembassy.net/basic-law-governance>
7. Constitution of the Federative Republic of Brazil 1988. URL:
https://www.stf.jus.br/arquivo/cms/legislacaoConstituicao/anexo/brazil_federal_constitution.pdf
8. Constitution of the Argentine Nation. URL:
<http://www.biblioteca.jus.gov.ar/argentina-constitution.pdf>
9. The constitution of Mexico 1917. URL:
<http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/CPEUM.pdf>
10. Basic Law for the Federal Republic of Germany 1948. URL:
https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0014
11. Bill of Rights 1689. UK. URL: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/parliamentaryauthority/revolution/collections1/collections-glorious-revolution/billofrights/>
12. Parliament Acts. UK Parliament. URL: <https://www.parliament.uk/site-information/glossary/parliament-acts/>
13. Northern Ireland Act 1998. URL:
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/47/contents>
14. Government of Wales Act 1998. URL:
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/38/contents>

15. Constitution of France 1958. URL: <https://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly>
16. Constitution of the Italian Republic. URL: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf
- Constitution of the United States 1787. URL: https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm
17. The Constitution of the Republic of Poland 1997. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>
18. Constitution of the Czech Republic. URL: <https://www.psp.cz/en/docs/laws/1993/1.html>
19. Constitution of the Slovak Republic. URL: <https://www.prezident.sk/upload-files/46422.pdf>
20. Constitution of the People's Republic of China. URL: <http://www.npc.gov.cn/englishnpc/constitution2019/201911/1f65146fb6104dd3a2793875d19b5b29.shtml>
21. The Constitution Acts of Canada, 1867 to 1982. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/const/>
22. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
23. Treaty of Maastricht on European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=legisum:xy0026>
24. Statute of the Council of Europe. London, 5.V.1949. URL: <https://rm.coe.int/1680306052>

Література

Основна література:

1. Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права: Монографія. Х.:Право, 2008. 220с.

2. Закоморна К.О. Посібник для підготовки до іспиту з державного (конституційного) права зарубіжних країн. Харків: Право, 2021. 270 с.
3. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. / за заг. ред. В. О. Ріяки. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
4. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Х.: Право, 2018. 440 с.
5. Серьогіна С.Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: монографія. – Х.: Право, 2011. – 768 с.
6. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2018. 464 с.

Додаткова література:

1. Вибори в Європейському Союзі / За ред.. Д. С. Ковриженка; Лабораторія законодавчих ініціатив. – К.: ФАЛДА ЛТД, 2006. – 156 с.
2. Гончаренко О.А. Децентралізація як тенденція розвитку місцевого управління в європейських державах. Право та інновації. 2017. №4 (20). С. 36-42.
3. Гончаренко О.А. Конституційно-правова модель місцевого управління у Франції. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 35. С. 56-62.
4. Гринчак А.А. (2020). Парламентська відповідальність уряду у європейських країнах. Проблеми законності, (149), 24–35. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/201832>
5. Гринчак А.А. Практика Європейського Суду з прав людини щодо особливостей інституціоналізації політичних партій у зарубіжних країнах. Форум права: електрон. наук. фахове вид. №4. Х., 2018. С. 6-16. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2018_4_3.pdf

6. Гринчак, А. А. (2021). Конституційно-правові засади регіоналізації у європейських країнах: структурно-функціональні характеристики механізму публічної влади. Проблеми законності, (154), 79-92. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/238703/239698>
7. Гринчак, А. А. (2019) Правове регулювання міжнаціональних відносин: приклад європейських країн. Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку: зб.наук. статей за матер. II всеукр.наук.практ. конф.з європ.права, м.Харків, 15 травня 2019. X., 2019. С. 57-64 <https://www.academia.edu/80533586/>
8. Grynchak, A. A., Tavolzhanska, Y. S., Grynchak, S. V., Smorodynskyi, V. S., & Latysh, K. V. (2022). Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as a Constitutional Instrument of European Public Order. Public Organization Review, 1-14. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11115-021-00583-9>
9. Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: монографія. Х.: Право, 2013. 424 с.
10. Дахова І. І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: монографія. Харків: «Фінн», 2008. 200 с.
11. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К.: ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni\(2\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni(2).pdf)
12. Закоморна К.О. Основи організації та діяльності муніципальних органів влади в Канаді. The Journal of Eastern European Law/ Журнал східноєвропейського права. 2016. № 31. С. 45 – 52.
13. Закоморна К. Конституційно-правові засади самоврядування (місцевої автономії) в КНР. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 183-187.

14. Закоморна К.О. Правова основа муніципального стратегічного планування як напряму регіоналізації: досвід Республіки Болгарія та України *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2020. №73. С. 57 – 64.
15. Закоморна К.О. Громадські консультації як форма демократії участі в зарубіжних країнах. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 35. С. 107 – 119.
16. Закоморна К.О. Територіальна організація влади в Республіці Індія *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 48. С. 43 – 49.
17. Закоморна К.О. До питання про визначення терміну «регіоналізація» в сучасній вітчизняній і зарубіжній доктрині *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. /ред.кол.: С.Г. Серьогіна та ін. Х.: Право, 2019. Вип. 38. С. 107 – 119.*
18. Закоморна К.О. Поняття децентралізації публічної влади у вітчизняній та зарубіжній доктрині *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2019. №60. С. 57 – 63.
19. Закоморна К.О. Принципи децентралізації публічної влади в актах ЄС. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. /ред.кол.: С.Г. Серьогіна та ін. Х.: Право, 2021. Вип. 42. С. 80 –96.*
20. Закоморна К.О. Принцип муніципальної автономії як гарантія децентралізації публічної влади. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 143 – 147.
21. *Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування / редкол. Ю. П. Битяк [та ін.] . Х.: Оберіг, 2012. 64 с.*
22. Калитчак Р. Г. *Регіоналізм у європейських інтеграційних процесах. — К.: Знання, 2007. — 303 с.*
23. Козюра І.В. *Становлення і розвиток місцевого самоврядування в Канаді: моногр. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. 332 с.*

24. Куйбіда В. С., Толкованов В. В. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах: збірник. – Київ, ТОВ «Поліграфічний Центр «Крамар», 2010. - 258 с.
25. Маринів А.В. Системно-структурна організація місцевого самоврядування у Французькій Республіці: монографія. Харків: Право, 2020. 207 с.
26. Марченко В. В. Конституційно-правовий статус уряду в країнах ЄС (на прикладі Франції, Федеративної Республіки Німеччини, Іспанії) / В. В. Марченко. – К. : Алерта, 2010. – 216 с.
27. Муртіщева А. О. Конституційний контроль у механізмі конституційно-правової відповідальності урядів країн ЄС: постановка питання. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. 2019. Вип. 37. С. 302-31.
28. Муртіщева А. О. Транспарентність у діяльності органів публічної влади: досвід зарубіжних країн. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 602-606.
29. Муртіщева А. О., Плотнікова А. Д., Дубина К. В. До питання про форми голосування в сучасних зарубіжних країнах. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2021. № 4. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2021-4-7161>
30. Муртіщева А. О., Врещ Ю. О., Радченко О. А. Правове регулювання лобізму: досвід зарубіжних країн, перспективи для України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». Київ, 2020. № 5 (27). С. 66-73. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2020-5-6015>
31. Панов А.В. Територіальний устрій Франції та Італії – уроки для України: монографія. ПП «АУТДОР-ШАРК». Ужгород, 2015. 126 с. URL:<http://www.alenpanov.org.ua/filelib/sou/201706161044300630.pdf>
32. Попрошаєва О.А. Основні зобов'язання держав щодо захисту і просування прав людини в цифровому просторі / Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Х.: Право, 2020. Вип. 40. С. 63-69.

33. Референдуми в Європейському Союзі / О.Д. Чебаненко, О.Ю. Грищук, Н.В. Колодяжна, А. Євгенєва; За ред. Д.С. Ковриженка. – К.: ФАДА, ЛТД, 2007. – 186 с.
34. Сучасний парламентаризм: український та світовий виміри: монографія / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Юрайт, 2018. 200 с.
35. Чиркін А. С. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Польщі, Угорщині, Чехії: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 220 с.
36. Чиркін А.С. Рецентралізація як одна з основних тенденцій місцевого самоврядування Угорщини. Державне будівництво та місцеве самоврядування, 2020. вип. 40. С. 99-110;
37. Чиркін А.С. Місцевий референдум як форма муніципальної нормотворчості: досвід країн Вишеградської групи. Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2021. С. 76-79.
38. Чиркін А.С. Constitutional and legal basis of territorial organization public authorities in the countries of Central and Eastern Europe. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна (голова) та ін. – Харків: Право, 2021. – Вип. 42. С. 97-108.
39. Чиркін А., Кушнір В. Особливості місцевого самоврядування Франції. Підприємництво, госп-во і право: наук.-практ. госп.-прав. журн. - 2020. - N 5. - С. 176-180.
40. Чиркін А.С., Фролов О.О. Огляд реалізації виборчих прав деяких категорій громадян в Чеській Республіці. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 36. 2018 . С. 77-89
41. Шаповал В.М. Державний лад світу. – К.: Укр. Центр Правничих Студій, 1999.

Інтернет-ресурси

1. Офіс Ради Європи в Україні URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/the-coe/>
2. Офіційний сайт ЕС URL: <https://europa.eu/>
3. Палата представників США URL: <http://www.house.gov/>
Сенат США URL: <http://www.senate.gov/>
4. Президент США URL: <http://www.whitehouse.gov/>
5. Верховний Суд США URL: <http://www.supremecourt.gov/>
6. Генерал-губернатор Канади URL: <http://www.gg.ca/>
7. Парламент Канади URL: <http://www.parl.gc.ca/>
8. Верховний Суд Канади URL: <http://www.scc-csc.gc.ca/>
9. Президент Бразилії URL: <http://www2.planalto.gov.br/>
10. Палата депутатів Бразилії URL: <http://www2.camara.leg.br/>
11. Федеральний Сенат Бразилії URL: <http://www.senado.gov.br/>
12. Федеральний Верховний Суд Бразилії URL: <http://www2.stf.jus.br/>
13. Королева Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.royal.gov.uk/>
14. Палата громад Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.parliament.uk/business/commons/>
15. Палата лордів Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.parliament.uk/lords/>
16. Офіційний сайт офісу Прем'єр-міністра URL: <http://www.number10.gov.uk/>
17. Верховний Суд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.supremecourt.gov.uk/>
18. Президент Франції URL: <http://www.elysee.fr/>
19. Національні збори Франції URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/english/index.asp>
20. Сенат Франції URL: <http://www.senat.fr/lng/en/index.html>
21. Конституційна рада Франції URL: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/english/homepage.14.html>
22. Бундестаг Німеччини URL: http://www.bundestag.de/htdocs_e/index.html

23. Бундесрат Німеччини URL:
http://www.bundesrat.de/EN/Home/homepage__node.html?__nnn=true
24. Федеральний президент Німеччини URL:
http://www.bundespraesident.de/EN/Home/home_node.html
25. Федеральний конституційний суд Німеччини URL:
<http://www.bundesverfassungsgericht.de/en/index.html>
26. Парламент Італійської Республіки URL: <http://www.parlamento.it/>
27. Президент Італійської Республіки URL: <http://www.quirinale.it/>
28. Рада Міністрів Італійської Республіки URL: <http://www.governo.it/>
29. Конституційний суд Італійської Республіки URL:
http://www.cortecostituzionale.it/ActionPagina_320.do
30. Сейм Республіки Польща URL: <http://www.sejm.gov.pl/>
31. Сенат Республіки Польща URL: <http://www.senat.gov.pl/en/>
32. Президент Республіки Польща URL: <http://www.president.pl/en/>
33. Рада Міністрів Республіки Польща URL: <http://www.kprm.gov.pl/en.html>
34. Конституційний Трибунал Республіки Польща URL:
<http://www.trybunal.gov.pl/index2.htm>
35. Народні збори Республіки Болгарія URL: <http://www.parliament.bg/>
36. Президент Республіки Болгарія URL: <http://www.president.bg/>
37. Міністерська рада Республіки Болгарія URL: <http://www.government.bg/>
38. Конституційний суд Республіки Болгарія URL:
<http://www.constcourt.bg/>
39. Палата представників Японії URL:
http://www.shugiin.go.jp/index.nsf/html/index_e.htm
40. Палата радників Японії URL: <http://www.sangiin.go.jp/eng/index.htm>
41. Прем'єр-міністр і Кабінет Японії URL:
<http://www.kantei.go.jp/foreign/index-e.html>
42. Всекитайські збори народних представників URL:
<http://www.npc.gov.cn/englishnpc/news/>

43. Федеральна Рада Швейцарської Конфедерації URL:
<https://www.admin.ch/gov/en/start/federal-council.htm>

СЕНМК:

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри державного будівництва.

URL:http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=189:derzhavne-pravo-zarubizhnix-krain&Itemid=151